

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

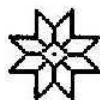
گفتگوهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام

با

یهودیان، مسیحیان، زرتشتیان و مشرکان

دکتر جرود محمودی

استادیار دانشگاه شهرکرد

انتشارات نبوت

۱۳۹۲

سرشناسه: محمودی، جواد، ۱۳۵۵.

عنوان و نام پدیدآور: گفتگوهای پیامبر اکرم ﷺ و ائمه‌ی اطهار با یهودیان، مسیحیان، زرتشتیان و مشرکان/ تنظیم و گردآوری جواد

محمودی/ ویرایش فنی عباس قنبری غدیوی.

مشخصات نشر: شهرکرد: نیوشه، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۳-۱۷-۱-۹۰۰۰۰ ریال.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتاب نامه: ص ۱۸۳: همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت-۱۱ق. - احادیث

موضوع: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت-۱۱ق. - روابط با اهل کتاب

موضوع: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت-۱۱ق. - مخالفان

موضوع: ادب - ۱۴ قرن

موضوع: شیخ - اصول دین - احادیث

موضوع: ائمه اثنا عشر - حدیث

موضوع: ائمه اثنا عشر - مسیح

موضوع: ائمه اثنا عشر - یهودیت

موضوع: اسلام و ادیان دیگر

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ک۷ ۱۳۶/۹/۳۳ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۱۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۱۱۲۸۱۷

انتشارات نیوشه

شهرکرد - میرآباد غربی، بلوار فرهنگ، خیابان حکیم نظامی، کوچه ۳، شماره ی ۸

کد پستی: ۸۸۱۷۹۶۵۱۵۸ / تلفن و نمابر: ۰۳۸۱-۲۲۵۰۳۵۰ / مدیر انتشارات: دکتر عباس قنبری غدیوی

همراه مدیرمسئول: ۰۹۱۳۱۸۱۷۲۰۸ / رایانامه: odivis@yahoo.com

www.niyusha.ir

گفتگوی پیامبر اکرم ﷺ و ائمه‌ی اطهار با یهودیان، مسیحیان، زرتشتیان و مشرکان

تنظیم و گردآوری: دکتر جواد محمودی

Javadmahmoudi@yahoo.com

ویراستار: دکتر عباس قنبری غدیوی / پردازش رایانه‌ای و صفحه‌آرایی: مهندس عسگر قنبری غدیوی

نسخه‌خوانان: زینب قنبری غدیوی - مرضیه احمدی/طراح جلد: مرادعلی محمودی

چاپ نخست: ۱۳۹۲ - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه/ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۳-۱۷-۱

فیلم و زینگ: لیتوگرافی سروش/ چاپ: نقشینه/ صحافی: تک شهرکرد

بها: نه هزار تومان

سین نام:

انتشارات نیوشه‌ی شهرکرد، افتخار دارد که پیش از این، کتاب: «سیمای موسی علیه السلام و عیسی علیه السلام در احادیث شیعه «زندگانی، سخنان، مناجات‌ها و متن تورات و انجیل آسمانی» را از آثار زندی رحمته الله علیه به کتاب آقای دکتر جواد محمودی، استادیار محترم دانشگاه شهرکرد، برای آشنایی بیشتر محققان و علاقه‌مندان حوزه‌ی «دین پژوهی»، منتشر نموده است. کتاب مذکور در حوزه‌ی دین پژوهی و تألیف آثاری که به گفتگوی میان ادیان و تمدن‌ها، می‌انجامد؛ کاری در خور تحسین بود و به ریبی مورد حمایت کانون‌های علمی و دینی، قرار گرفت.

اکنون نیز مولف محترم، در راستای تدوین و تالاب آثار مرتبط با حوزه‌ی پژوهشی یاد شده، کتاب مستطاب «گفتگوهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام با یهودیان، مسیحیان، زرتشتیان و مشرکان» را تهیه و تدوین نموده‌اند که از سوی این انتشارات، به علاقه‌مندان و پژوهشگران فرهیخته و جستجوگر، تقدیم می‌شود.

این اثر ارجمند نیز، پژوهشی نوین برای آشنایی و ابهام‌زدایی از آرمان‌های آسمانی پیروان ادیان توحیدی و خردمندان و دانش‌پژوهانی است که بنا به فرموده‌ی قرآن و نص کلام شریف وحی، «سخنان را می‌شنوند و بهترین را برمی‌گزینند». این تلاش علمی و تحقیق استوار، برخاسته از ایمان، اندیشه‌ی ژرف و الهی مولف گرامی است تا دوست‌داران معتقد توحیدی را به وحدت و انسجام آرمان‌خواه ادیان الهی و بشری، دعوت نماید.

انتشارات نیوشه‌ی شهرکرد، امیدوار است با چاپ و انتشار این قبیل کتاب‌های تحقیقی، در راه تقریب مذاهب و ادیان توحیدی، رفع ابهام‌های موجود، گام‌های مفید و موثری بردارد.

ضمن سپاس از نویسنده‌ی محترم که حاصل تحقیقات خود را به علاقه‌مندان، عرضه می‌کنند؛ بر این باوریم که این گونه پژوهش‌ها، راه را برای بهره‌مندی دانشجویان، استادان و پژوهشگران پرسشگر و مراکز علمی و پژوهشی مذاهب، هموارتر می‌نماید.

عبّاس قنبری غدیوی

مدیر انتشارات نبوشه

نوروز ۱۳۹۲ خورشیدی

www.ketab.ir

فصل اول: توحید (۴۸-۱۷)

قسمت اول: اثبات وجود خدا (۱۷)

اول: گفتگوی امام علی علیه السلام و جاثلیق (۱۷)

دوم: گفتگوهای امام صادق علیه السلام (۱۷)

الف: گفتگو با زندیق (۱۷)

ب: گفتگو با عبدالله دیصانی (۱۹)

ج: گفتگو با ابن ابی العوجاء (۲۰)

سوم: گفتگوهای امام رضا علیه السلام (۲۳)

الف: گفتگو با زندیق (۳)

ب: گفتگو با عمر بن الخطاب رضی الله عنه (۳)

قسمت دوم: توحید ذاتی (۳۱)

اول: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با مسیح ع (۳۱)

دوم: گفتگوی امام علی علیه السلام و نصاری (۳۲)

چهارم: گفتگوهای امام صادق علیه السلام و زندیق (۳۳)

قسمت سوم: توحید صفاتی (۳۴)

اول: نفی زمان برای خدا (۳۴)

الف: گفتگوهای امام علی علیه السلام و یهود (۳۴)

ب: گفتگوهای امام رضا علیه السلام و زندیق (۳۵)

دوم: نفی مکان برای خدا (۳۶)

الف: گفتگوهای پیامبر صلی الله علیه و آله با یهودیان (۳۶)

ب: گفتگوهای امام علی علیه السلام با یهودیان (۳۷)

ج: گفتگوی امام رضا علیه السلام و زندیق (۳۹)

د: گفتگوی امام صادق علیه السلام با ابن ابی العوجاء دهری (۴۰)

سوم: نفی حرکت برای خدا (۴۱)

الف: گفتگوی امام علی علیه السلام با جاثلیق (۴۱)

ب: گفتگوی امام صادق علیه السلام با ابن ابی العوجاء دهری (۴۲)

چهارم: نفی خویشاوندی برای خدا: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهود (۴۲)

پنجم: نفی امکان دیدن خدا: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودی (۴۲)

ششم: بیان وجه خدا: گفتگوی امام علی علیه السلام و جاثلیق (۴۳)

هفتم: چگونگی خشم و رضای خدا و ماهیت او (۴۳)

الف: گفتگوهای امام صادق علیه السلام و زندیق (۴۳)

ب: گفتگوهای امام رضا علیه السلام و زندیق (۴۶)

فصل دوم: عدل (۵۰-۴۹)

قسمت اول: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهودی (۴۹)

قسمت دوم: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودی (۴۹)

قسمت سوم: گفتگوی امام صادق علیه السلام و زندیق (۵۰)

فصل سوم: نبوت (۹۶-۵۱)

قسمت اول: بحث کلی نبوت (۵۱)

اول: اثبات نبوت پیامبران (۵۱)

الف: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با مشرکان (۵۱)

ب: گفتگوی امام صادق علیه السلام و زندیق (۵۱)

دوم: مجازات منکران نبوت: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودیان (۵۲)

سوم: پیامبران دارای دو نام: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودی (۵۳)

قسمت دوم: یادی از پیامبران پیشین (۵۳)

اول: حضرت آدم علیه السلام: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با عبدالله بن سلام یهودی (۵۳)

دوم: حضرت ابراهیم علیه السلام: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با یهودیان (۵۳)

سوم: حضرت یونس علیه السلام: گفتگوی امام علی علیه السلام و نصاری (۵۶)

چهارم: حضرت عزیر علیه السلام: گفتگوی امام علی علیه السلام و نصاری (۵۶)

پنجم: حضرت موسی علیه السلام (۵۶)

الف: ده کلمه‌ای که خداوند به موسی علیه السلام آموخت: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهودی (۵۶)

ب: اعجاز موسی: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و عبدالله بن سلام یهودی (۶۳)

ج: عصای موسی: گفتگوی امام علی علیه السلام و نصاری (۶۳)

ششم: حضرت یعقوب: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با یهودیان (۶۳)

هفتم: حضرت یوسف: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهودی (۶۴)

هشتم: حضرت عیسی: گفتگوی امام موسی بن جعفر علیه السلام با نصاری (۶۴)

قسمت سوم: نبوت حضرت محمد صلی الله علیه و آله (۶۴)

اول: معراج حضرت محمد صلی الله علیه و آله: گفتگوهای حضرت محمد صلی الله علیه و آله با پیامبران پیشین در شب معراج (۶۴)

دوم: اسامی شریف حضرت محمد صلی الله علیه و آله و معانی آنها: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله با یهودیان (۶۹)

- سوم: اثبات نبوت حضرت محمد ﷺ (۶۹)
- الف: گفتگوهای پیامبر ﷺ با مشرکان (۶۹)
- ب: گفتگوهای امام رضا علیه السلام (۷۰)
- ۱- گفتگو با جاثلیق (نصاری) (۷۰)
- ۲- گفتگو با رأس الجالوت (یهودی) (۷۷)
- ۳- گفتگو با هربد بزرگ (زرتشتی) (۸۰)
- قسمت چهارم: گفتگوهای پیامبر ﷺ با اهل کتاب (در عقاید و معارف عمومی) (۸۰)
- اول: گفتگوهای پیامبر ﷺ و یهودیان (۸۰)
- الف: ماهیت روح (۸۰)
- ب: چگونگی خواب پیامبر ﷺ (۸۱)
- ج: دعوت به اسلام (۸۱)
- د: شیوه سلام کردن به اهل کتاب (۸۱)
- ه: رفع مزاحمت از مسلمانان (۸۲)
- و: اجرای حکم سنگسار (۸۲)
- ز: سخاوت (۸۵)
- ح: گواهی یهودیان بر نبوت پیامبر ﷺ (۸۵)
- ط: جنگ خیبر (۸۶)
- ی: سؤالات عبدالله بن سلام (۸۷)
- ک: خبر دادن پیامبر ﷺ از تورات (۹۰)
- ل: معنای آیه‌ای از قرآن (۹۰)
- م: نه آیه‌ی روشن (۹۱)
- ن: انتقاد از پوشش یهودیان (۹۱)
- دوم: گفتگوهای پیامبر ﷺ و مسیحیان (۹۲)
- الف: معانی برخی کلمات (۹۲)
- ب: مباحله (۹۲)
- ج: منع استفاده از صلیب (۹۳)
- قسمت ششم: معجزات پیامبر ﷺ (۹۴)
- اول: نفرین پیامبر ﷺ بر عامر بن طفیل (۹۴)
- دوم: نفرین پیامبر ﷺ بر ابو عامر راهب (۹۴)
- سوم: حفاظت از پیامبر ﷺ (۹۵)

پنجم: نفرین پیامبر ﷺ بر غتبه بن ابی لهب (۹۵)

فصل چهارم: امامت (۱۵۸-۹۷)

قسمت اول: مسائل کلی امامت (۹۷)

اول: امامت و وصایت امام علی علیه السلام: گفتگوی پیامبر ﷺ و یهودی (۹۷)

دوم: جانشینان پیامبر: گفتگوی پیامبر ﷺ و یهودی (۹۷)

قسمت دوم: علم امامان معصوم (۹۸)

اول: علم امام علی علیه السلام (۹۸)

الف: گفتگوهای امام علی علیه السلام با یهودیان (۹۸)

ب: گفتگوهای امام علی علیه السلام با نصاری (۱۲۹)

دوم: علم امام حسن علیه السلام: گفتگو با فرستاده‌ی پادشاه روم (۱۳۸)

سوم: علم امام اقرع علیه السلام: گفتگو با راهب نصرانی (۱۳۹)

چهارم: علم امام صدقه علیه السلام (۱۴۰)

الف: گفتگو با راهب نصرانی (۱۴۰)

ب: گفتگو با زندیق‌ها (۱۴۰)

ج: گفتگو با طیب هندی (مشرک) (۱۴۱)

پنجم: علم امام کاظم علیه السلام: گفتگو با راهبان نصرانی (۱۴۱)

ششم: علم امام رضا علیه السلام (۱۵۲)

الف: گفتگو با یهودی (۱۵۲)

ب: گفتگو با راهب نصرانی (۱۵۲)

هفتم: علم امام علی نقی علیه السلام: گفتگو با راهب نصرانی (۱۵۳)

هشتم: علم امام حسن عسکری علیه السلام: گفتگو با نصاری (۱۵۴)

نهم: علم امام زمان (عج): گفتگو با دانشمند هندی (۱۵۵)

قسمت سوم: اعجاز امام معصوم برای اهل کتاب (۱۵۸)

اول: اعجاز امام علی علیه السلام در برابر مسیحیان (۱۵۸)

فصل پنجم: معاد (۱۶۴-۱۵۹)

قسمت اول: مسائل کلی معاد (۱۵۹)

اول: چگونگی زنده شدن مردگان: گفتگوی امام باقر علیه السلام با راهب نصرانی (۱۵۹)

دوم: اولین نشانه‌ی قیامت: گفتگوی پیامبر ﷺ و یهودی (۱۶۰)

قسمت دوم: بهشت (۱۶۰)

اول: مکان بهشت: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودیان (۱۶۰)

- دوم: کلید بهشت: گفتگوی امام باقر علیه السلام و راهب نصرانی (۱۶۱)
- سوم: مکان ارواح مؤمنان: گفتگوی امام حسن علیه السلام و نصاری (۱۶۱)
- چهارم: اهل بهشت: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهودی (۱۶۱)
- پنجم: همراهان پیامبر صلی الله علیه و آله در بهشت: گفتگوی امام علی علیه السلام و یهودی (۱۶۲)
- قسمت سوم: جهنم (۱۶۲)
- اول: مکان ارواح مشرکان: گفتگوی امام حسن علیه السلام و نصاری (۱۶۲)
- دوم: اسامی خداوند میان بهشت و جهنم: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهود (۱۶۳)
- سوم: عذاب‌های جهنم: گفتگوی پیامبر صلی الله علیه و آله و یهودیان (۱۶۳)
- فهرست منابع و مآخذ (۱۶۵)
- شناخت‌نامه - آثار انتشارات نیوشه (۱۶۸-۱۶۶)

دیباچه

بدون تردید، شناخت ادیان آسمانی و اعتقادات پیروان آن‌ها، عامل مهمی در آشنایی با شکل‌گیری تمدن بشری و در زمره‌ی عناصر اصلی تحولات فکری و اجتماعی بشر به شمار می‌رود. نیاز مشترک همه‌ی انسان‌ها به سعادت دنیوی و اخروی و نیز ضرورت‌های زیست مشترک آن‌ها در جهان و اهمیت برقراری صلح و دوستی، ایجاب می‌کند که همه‌ی انسان‌ها به ویژه، پیروان ادیان توحید و غیر آن از محتوای مبانی فکری - عقیدتی یکدیگر، آگاه باشند تا با تکیه بر مبانی مشترک اعتقاد، فکری و مذهب، بتوانند صلح جهانی را ایجاد کنند، حفظ نمایند و توسعه ببخشند. این ضرورت را این‌آن می‌دارد که قائل به اهمیت گفتگوی تمدن‌ها باشیم؛ اندیشه‌ای که به ابتکار سید محمد حامی، رئیس جمهوری وقت ایران، مورد تأیید رسمی کشورهای جهان در سازمان ملل متحد، قرار گرفت. حرکت فکری را در جهان به وجود آورد. از آن جا که گفتگوی میان ادیان از عناصر اصلی گفتگوی تمدن‌هاست و از طرفی، شناخت سیره و روش زندگی رهبران فکری - اعتقادی پیروان مذاهب توحیدی و غیر آن، در اصلاح برخی افراط و تفریط‌ها در حوزه‌ی داخلی و جهانی تصمیم‌گیری‌های ایران کشورها تا حدی مؤثر است، در راستای تقویت نقاط مشترک میان اعتقادات فکری و احادیث مسلمانان اسلام (در حوزه‌ی تشیع) با پیروان اهل کتاب و نیز مقابله با برخی انتقادات فکری وارده بر ایشان، یاد شده و نوعی مطالعه دوباره‌ی تاریخ پیشوایان دینی، کوشیدم توصیفی از فضای گفتگوهای اهل بیت (علیهم‌السلام) با اهل کتاب و غیر آن‌ها را به مشتاقان، حسب محتوای برخی از متون شیعی، عرضه کنم که با وجود همه‌ی کاستی‌های احتمالی آن، در نوع خود، کار جامعی است. در این جا لازم است به شرح زیر، توضیحاتی را ارائه دهم:

۱ - چارچوب اصلی این نوشتار، صرفاً شامل گفتگوهای فرامذهبی یعنی مباحثات به عمل آمده میان پیشوایان دینی شیعه با پیروان ادیان توحیدی (یهود، مسیحیت و زرتشتی) و نیز پیروان مکاتب الحادی و التقاطی مانند مشرکان، ذهری مسلکان، صابین، زندیق‌ها (منکران خداوند)، وثنی‌ها (معتقدان به وجود دو خدای نور و ظلمت) است، بنابراین، گفتگوهای میان پیشوایان دینی شیعه با متکلمان مسلمان و یا مباحثات به عمل آمده از سوی فقیهان و متکلمان مسلمان با پیروان ادیان و مکاتب توحیدی و غیر توحیدی، موضوع این نوشتار نمی‌باشد.

۲- در تقسیم‌بندی پیروان اهل کتاب و نیز مکاتب الحادی، به منابع اصیل شیعه، رجوع شده است، برای مثال، مفسران شیعه در تفسیر آیهی «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِّينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا، إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ»^۱ فرموده‌اند: «... الَّذِينَ آمَنُوا - به قرینه‌ی مقابله، کسانی است که به محمد بن عبدالله و کتاب قرآن، ایمان آورده‌اند و مُراد از (الَّذِينَ هَادُوا) گروندگان به موسی ﷺ و پیامبران پیش از موسی هستند... (صابّین)، پرستندگان ستاره‌ها نیست، بلکه معتقدان به کیشی است که حدّ واسط میان یهودیت و مجوسیت است و کتابی منتسب به یحیی بن زکریا دارند. (نصاری) یعنی گروندگان به عیسی بن مریم ﷺ و پیامبران قبل از وی است. مجوس، قوم معروفی است که به زرتشت، گرویده کتاب مقدّس مان (اوستا) است، در ایران، چین، هند و ... آتشکده‌ها داشتند و وجود همه‌ی عالم را منتسب به اهورامزدا دانسته‌اند» و «أَمَّا الَّذِينَ أَشْرَكُوا» مراد از مشرکان، همان وثنی‌ها هستند که بت می‌پرستیدند و اصول دین آنها به تاست، یکی مذهب وثنی صابیه، یکی وثنیت بودایی و یکی وثنیت برهمنی^۲. درباره‌ی پیروان صابیه، دو نظر وجود دارد: یکی پیروان مذهبی است که از فروع ادیان توحیدی بوده و قائل به پرستش خداست، نظر دیگری آنها را جمعی می‌داند که نه مجوسی‌اند، نه یهودی، نه نصرانی و نه مسلمان، بلکه سرکان را می‌پرستند.^۳ علاوه بر آن، شیخ صدوق به استناد روایتی از امام صادق علیه السلام وجه اسمیه صابین را قائل شدن آنها به بطلان نبوت و شریعت‌های آسمانی می‌داند؛ کسانی که یگانگی خدا، نبوت پیغمبران و جانشینی آنها را انکار کردند و بنابراین هیچ دین، کتاب و پیامبری ندارند.^۴ با توجه به معنای صابیه و عقاید صابین در این نوشتار - که با پسوند «صابی» از آنان یاد می‌شود- باید آنها را در گروه دوم دانسته و مکتب آنها را غیر توحیدی به شمار آورد. درباره‌ی مکتب دهریه نیز باید گفت که به طور خلاصه، پیروان آن، نقش خداوند را در ایجاد و اداره‌ی جهان آفرینش و نیز معاد انکار می‌کنند و به هیچ خدا و کتاب و بهشت و جهنمی، اعتقاد ندارند^۵ که در زمان حاضر می‌توان از آنها به طبیعت‌گراها^۶ و معتقدان به محوریت و اصالت علوم تجربی و منکران ماوراء الطبیعه، نام برد.

۱- سوره‌ی حج - ۱۷

۲- ترجمه‌ی تفسیر المیزان - علامه‌ی طباطبائی - ج ۱۴ - ص ۵۳۱

۳- همان - ج ۱ - ص ۲۵۷ به نقل از تفسیر قمی

۴- توحید - شیخ صدوق - ص ۴۱۷

۵- ترجمه‌ی تفسیر المیزان - ج ۱ - ص ۶۴

مفاهیمی از قبیل صائبی، وثنی، ذهری و مشرک، خود به خود، شامل مفهوم زندیق نیز می شوند، لیکن چون در برخی روایات و گفتگوها، از طرف بحث امام معصوم علیه السلام به عنوان زندیق، نام برده شده، عنوان مستقلی برای او در نظر گرفته ایم و در مجموع، همه ی آنها جزو پیروان مکاتب الحادّی، محسوب می شوند. در معرفی هویت برخی پیروان مکاتب توحیدی از القابی استفاده شده که توضیح مختصر آنها لازم است؛ برای مثال، رأس الجالوت و یا جبر (و جمع آن احبار) از القاب مذهبی سران دین یهود است و جاثلیق، قیس و راهب از عناوین مذهبی پیشوایان کیش نصاری (مسیحیت) می باشد و در نهایت، هرّید بزرگ، عنوان مذهبی پیشوای دین زرتشتی است.

۳ - بسیاری از روایات رسیده از جهت موضوعی، قابل استفاده در هریک از فصول پنجگانه بوده‌اند، لیکن سعی بر آن شده که بیشترین تأکید آن روایات را یافته و آن را در موضوع مربوطه به کار گرفت. برای مثال، تصحیح به جانشینی امیرالمؤمنین علی علیه السلام و فرزندان او علیهم السلام موضوع بسیاری از روایات به کار گرفته شده است. لیکن به تناسب موضوع مهم‌تر، آن‌ها را در فصول پنجگانه، آورده‌ایم. بیشترِ قریب به افق روایات استنادی، به نقل از کتاب‌ها و منابع روایی درجه‌ی یک شیعه و یا مورد تأیید فقهای مشهور شیعی می‌باشند. با این حال، بیان این نکته، لازم است که گردآورنده، با لحاظ اندیشه‌های انتقادی نظریه‌ی برخی از متون شیعی و به چالش کشاندن دلالت، سند و مبانی رجالی احادیث مربوطه، برخی از روایات مرتبط با بحث خلافت ظاهری خلفای راشدین و تمایز آن از نظریه‌ی «نصب خاص» امامت امیرمؤمنان علیه السلام علم امام یا عصمت وی را مصون از اندیشه‌های غلات و مفوضه نمی‌داند و قائل به احتیاط در استنباط از آن‌هاست؛ امری که وحدت جامعه‌ی اسلامی، منوط به آن می‌باشد.^۱

۴- موضوع اصلی مباحثات میان اهل بیت علیهم السلام، اهل کتاب و پیرو انحرافات الحادی در باره‌ی محتوای کتاب‌های آسمانی پیش از اسلام و نیز اثبات وجود خدا، عدل، نبوت، ائمه و معاد است.

۱- «بوالفضل برقی در کتاب «عرض اخبار اصول بر قرآن و عقول» و سید مصطفی حسینی طباطبایی در کتاب «نقد کتب جدید»، برخی از متون حدیثی شیعه را غالباً به بازخورد اندیشه‌ی موعظه دانسته و نقد کرده‌اند. هم‌چنان که برقی در کتاب «درسی از ولایت، طباطبایی در کتاب «راهی به سوی وحدت اسلامی» و حیدرعلی قلمداران در کتاب‌های «خلافت و امامت» و «شاهراه اتحاد»، متون یاد شده را نیز از منظر تاریخی و اصالت اسناد روایی، مورد بازخوانی انتقادی، قرار دادند. در کتاب حاضر، پاره‌ای از احادیث مورد انتقاد، مورد استناد قرار گرفته‌اند. البته، نویسندگان بالا از سوی مخالفان خود به وهابیت، متهم شده و نقدهایی نیز بر آثار آن‌ها در دسترس پژوهشگران است. ر.ک: جعفریان، رسول، جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی سیاسی بین سال‌های ۱۳۲۰-۱۳۵۷، نشر مؤلف، قم، ۱۳۸۵. جعفریان، رسول، حیدرعلی قلمداران و دیدگاه او در باب حکومت اسلامی

در برخی موارد نیز، پرسش‌هایی رازآلود و صوفیانه و نیز مسائل مربوط به جهان آفرینش، مطرح شده است. به نظر می‌رسد برخی پاسخ‌ها مانند «بیرون آمدن آفتاب از میان شاخ شیطان» را باید از تشابهات دانسته و برخی نوشته‌های معاصر را راهگشای فهم آن‌ها دانست. به طور کلی، گردآورنده، هیچ دخل و تصرفی محتوایی در مطالب پیش رو نداشته و صرفاً به طور توصیفی، روایتی از متون شیعی در این باره به دست داده است.

۵ - از آن جا که به تصریح تاریخ، یهودیان خبیر در مدینه پس از جنگ خبیر به نواحی اطراف شام، کوچ کردند، با توجه به قرائن دیگر از جمله، نوع سؤالات مطروحه و ... در مواردی که سؤال کننده، اهل شام بوده، او را در زمره یهودیان دانسته‌ایم مگر آن که از کسانی باشد که مستقیماً از طرف پادشاه روم و یا از سوی معاویه به نیابت از پادشاه روم به نزد معصوم (ع) آمده و سؤالاتی پرسیده باشد که در این صورت با عنوان «فرستاده‌ی پادشاه روم» (نصاری) از او یاد کرده‌ایم.

در پایان، امیدواریم که این مجموعه - که حاصل فراغت‌های دوره‌ی خدمت سربازی گردآورنده در دانشگاه در این نام خدایی در نوشهر است - ضمن آن که به طور غیرمستقیم، نوعی تبلیغ دین اسلام و حقانیت مذهب امامی باشد، خوانندگان را در شناخت بیشتر سیره‌ی عملی اهل بیت (ع) در برخورد با اندیشه‌های ارس و تنوع روی پیران مذاهب آسمانی و الحادی دیگر، یاری کند و ریشه‌های تعقل و استدلال و نیز اعتقاد به دانش بی‌کران خاندان پیامبر را در دل‌هایمان، استوار سازد. از همه‌ی اندیشمندان به ویژه، علمای مذهبی، استدعا دارم تا نقد و نظر خود درباره‌ی برجستگی‌ها و کاستی‌های این مجموعه و یا ملاحظات یا دلالت روایات مندرج در آن را به این جانب، یادآوری فرمایند.

از دوست ارجمندم جناب آقای میرداود در چاپخانه‌ی ایران مهر نوشهر، آقای جواد دهقان که زحمت حروف چینی این اثر را بر عهده داشتند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌کنم. هم‌چنین، همکاری کتاب‌داران کتابخانه‌ی مرکزی دانشگاه علوم دریایی نوشهر و کتابخانه‌ی سازمان تبلیغات اسلامی چالوس را ارج می‌نهم. از جناب آقای دکتر عباس قنبری غدیوی، مدیر انتشارات نیوشه‌ی شهر کرد نیز سپاس‌گزارم که زحمت چاپ آن را متحمل شدند.

دکتر جواد محمودی

استادیار دانشگاه شهر کرد - پاییز ۱۳۹۰

۱- راکه شهرستانی، هبه‌الذین، هیئت در اسلام، ترجمه‌ی هادی خسروشاهی، نشر بوستان کتاب، ۱۳۷۸
اصولاً برخی از صاحب‌نظران، عبارات صوفیانه را معمول غلات یا شیفتگان تصوف و یا منطبق یونانی می‌دانند.